

Entdeckungsfahrten, savner man det i Curia regis, Drama, Eigentum, Eisen. Leksikonnet er fortsat karakteriseret ved et højt niveau og en omfattende dækning i såvel små som store artikler. Men en vis udvidelse af medarbejderstaben til at omfatte flere nordiske forskere ville være ønskelig.

Tore Nyberg

BRIAN P. MCGUIRE (red.): Mennesker i Danmarks og Europas middelalder. Center for Europæiske Middelalderstudier. Kbh., Reitzel, 1986. 286 s. Ill. 160 kr.

Da den engelske godsejerdatter Elizabeth Paston i 1449 var ca. 20 år gammel, ønskede hendes mor, Agnes, at hun blev gift med en passende mand, hvis ejendom ikke var behæftet med gæld. Elizabeth accepterede, at det blev Stephen Scrope, en enkemand på 50, mærket af sygdom, men arving til en betydelig formue. Af ukendte årsager blev det alligevel ikke til noget ægteskab med Scrope og heller ikke med Sir William Oldhall eller med John Clopton af Long Melford, ja der kom til at gå ti år, før Elizabeth Paston blev gift. Hendes mor, der var enke og havde ansvaret for familien, blev hurtig godt træt af at have den voksne datter gående hjemme. Hun blev lukket inde og fik ind imellem nogle grove hug af moderen, der efter nogen tid indkvarterede hende hos Lady Pole. Noget uretfærdigt vil vi synes, for Elizabeth var faktisk helt indstillet på at gifte sig med en mand, der kunne sikre familieformuens beståen og vækst. Agnes var en omsorgsfuld og dygtig kvinde, der ønskede det bedste for sin datter, men det var svært af finde en passende mand, selvom storebroderen John gjorde, hvad han kunne. Ubevidst var hun vel lidt jaloux på datterens ungdom.

Historien om Agnes Paston fortælles af *Lis Hygum Thomsen*, der har kunnet øse af de berømte og grundigt kommenterede »Paston Letters«, mere end tusind breve og dokumenter omhandlende lavadelsfamilien Paston's opkomst og vækst 1422-1509. Et sådant materiale findes ikke i Danmarks middelalder, og når *Knud Prange* skriver om »en næsten ukendt kvinde«, Johanne Hansdatter Podebusk, er han henvist til at bygge på tre summariske afskrifter af tabte dokumenter; men som den kyndige genealog og heraldiker han er, kan han rekonstruere hendes forslægt og efterslægt i mange led og redegøre for Podebusk'enes godstransaktioner. Tættere kan han desværre ikke komme fru Johanne. Hun blev tidlig forældreløs og tidlig enke, døde måske allerede som 38-årig og har næppe oplevet at holde et af sine fem børnebørn i armene. Det lyder sympatisk, selvom det er tørre facts. Men ret beset véd vi ingenting om Johanne Podebusk som menneske; vi slutter kun, at hun kæmpede bravt for at holde sammen på familie og formue. Og når vi ingenting véd, vil vi gerne tro det bedste. Men hun *kan* have været både grim og grisk.

Det er bogens sigte at finde frem til det enkelte menneske i middelalderen. Det gøres på vidt forskelligt grundlag, og hvor kildematerialet er spinkelt, nærmer flere af de 14 bidrag sig fiktionen. I et fint lille efterskrift opdeler udgiveren, Brian Patrick McGuire, de enkelte bidrag i fire »genrer«: opdigtede personer, mennesketyper, egentlige rekonstruktioner og levende mennesker, de sidste skildret på grundlag af egne breve og udsagn.

Poul Nilsson har opdigtet tre bønder i 1100-tallets Danmark, *Graham Caie* har

opfundet en klædehandler og skuespiller i York. *Kirsten Grubb Jensen* fortæller på grundlag af en helgenbiografi om franciskaneren Fra Michele; *Frederik Pedersen* rekonstruerer hanseater-købmanden Tidemann Limberghs levnedsløb; *Jørgen Nybo Rasmussen* leverer »en personstudie på grundlag af upersonlige kilder« af broder Esger, provincialminister for franciscanerprovinsen Dacia; *Birgitte Kieler Balsløv* skiver om nonnen Juliane Westone, økonoma i benediktinerklostret Godstow nær Oxford, *Grethe Jacobsen* om en skomagerkone i reformationstidens Malmø og *Anne-Liese Thomasen* (†) om Hans Christensen Bartscher, læge i Ribe. – På grundlag af den biograferedes egne skrifter tegner *Brian McGuire* et billede af (den homofile?) Aelred af Rievaulx, mens *Kurt Villads Jensen* fortæller om missionæren i Mellemøsten, Ricoldo da Monte Croce, og *Karen Glente* om jøden Baruch fra Toulouse og hans modpart, biskoppen i Pamiers. Endelig skildrer *Dorrit Einersen* den »mystiske« kvinde Margery Kempe.

Det spændende ved denne bog er netop, at de forskellige »genrer« og muligheder er anbragt side om side. Det er ingenlunde uproblematisk, men er gjort vel vidende, at isen mange steder er tynd, og at mangt og meget kunne tolkes og fremstilles på en helt anden måde. Bogen må kunne bruges i undervisningen og i studiekredse som udgangspunkt for en diskussion om historisk metode og teknik og om fagets mål og midler. Værdien af de enkelte bidrag ligger ikke så meget i persontegningen, for en sådan er ofte umulig, som i levendegørelsen af fortiden. Gennem en enkel person eller slægt skildres middelaldermenneskets vilkår og forestillingsverden.

Niels Jørgen Poulsen

NIELS M. SAXTORPH: Danmarks kalkmalerier. Kbh., Politikens Forlag, 1986. 280 s. Ill. Kr. 298.

I Politikens håndbogsserie er N. M. Saxtorphs »Jeg ser på kalkmalerier« en fast integreret del. Eller var? Denne nye udgave har fået navneforandring til »Danmarks kalkmalerier« og det antydes ikke med ét ord at den er en nyudgave af den gode, gamle håndbog. Selv formatet passer ikke mere til handskerummet i en Skoda men vel stadig til Volvos herregårdsserie. Men læg den nye, større bog på bagsædet og tag den under alle omstændigheder med. For den er heldigvis »bare« en ny revideret udgave af »Jeg ser på kalkmalerier« med alle de tilføjelser som de senere års mange fremdragelser af kalkmalerier har lagt for dagen. Bogen er stadig en fremragende brugsbog – for den der vil se på kalkmalerier og blive orienteret om deres motiver. Det er bogens hensigt og den er opfyldt. Som hånd- og brugsbog må den naturligvis gå systematisk frem. Kirke for kirke omtales med motiv efter motiv fra øst mod vest i en bestemt rækkefølge. Et fornemt ikonografisk katalog over kalkmalerierne i vores gamle kirker. Det er som det skal være. Men hvad med i næste udgave at række brugeren en hjælpende hånd med hensyn til den totale forståelse ved desuden – eventuelt med en nummerering – at anføre billedernes »læseretning« der jo ikke altid går fra øst mod vest. Samtidig kunne det være rimeligt at forklare betydningen af denne »læseretning« – altså lidt ikonologisk forståelse?

Axel Bolvig